

Wat kunnen ZAT's betekenen voor kinderen, ouders en scholen?

Op steeds meer basisscholen functioneren zorgteams, waarin onder meer de jeugdverpleegkundige van de GGD en de schoolmaatschappelijk werker met de school samenwerken om zorg te bieden voor leerlingen met opvoed- en opgroei problemen. Voor complexere problemen bestaan er zorg- en adviesteams (ZAT's), die meestal bovenschools georganiseerd zijn. Zorgteams en ZAT's zijn geen doel op zich. Zij hebben als doel om vroegtijdig, snel en adequaat hulp in te zetten voor kinderen en eventueel hun ouders/gezinnen, wanneer er op school problemen gesignaleerd worden. Om daarmee kinderen de best mogelijke ontwikkelingskansen te bieden. Wat levert die samenwerking met de hulpverlening in zorgteams en ZAT's nu concreet op voor leerlingen, ouders, leerkrachten en intern begeleiders?

Voor leerlingen betekenen zorgteams/ZAT's vooral dat leerkrachten eventuele problemen vroegtijdiger signaleren en met die signalen ook ergens terecht kunnen waar hulp voorhanden is. Dan kan vanuit verschillende deskundigheden naar de problemen gekeken worden. Daarmee kan snel hulp ingeschakeld worden voor die leerlingen. Wanneer blijkt dat de ouders ondersteuning of hulp nodig hebben kan die snel geboden worden, wat niet alleen deze leerling ten goede komt, maar ook eventuele broers/zusjes. Zo kan escalatie van problemen zo veel mogelijk voorkomen worden en daarmee ook de noodzaak van specialistische zorg van het speciaal onderwijs of de geïndiceerde jeugdzorg. Door de samenwerking van verschillende instanties in deze teams kan gezorgd worden voor afstemming en samenhang in hulp en zorg. Ook kunnen gecombineerde onderwijs-jeugdzorgprogramma's aangeboden worden. De zorgteams/ZAT's kunnen ook bijdragen aan betere samenwerking tussen school, ouders en hulpverlening.

Leerkrachten worden door de zorgteams en ZAT's gestimuleerd om naast leerproblemen ook opvoed- en opgroei problemen bij leerlingen te signaleren. De zorgpartners kunnen leerkrachten hierin deskundiger maken. Maar ook doordat die teams voor leerkrachten een snelle en eenduidige route naar hulp bieden wordt de signalering versterkt en versneld. Daarnaast kunnen door de professionals in de zorgteams/ZAT's handelingsadviezen geboden worden voor het omgaan met leerlingen met specifieke problemen, zowel individueel als in groepsverband. Daarmee wordt de handelingsverlegenheid van leerkrachten verminderd. De zorgpartners kunnen adviezen geven voor het versterken van de (preventieve) leerlingenzorg op school. In de zorgteams en ZAT's kan afstemming plaatsvinden van de handelingsprogramma's van de leerkracht en intern begeleider en de behandelingsplannen van hulpverleners. En wanneer nodig kunnen gecombineerde programma's van onderwijs (eventueel in samenwerking met speciaal onderwijs) en jeugdzorg geboden worden. Zo kunnen meer leerlingen thuis nabij onderwijs blijven volgen. Daarmee wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan passend onderwijs.

Waarom in deze vorm? Soms zeggen intern begeleiders: geef mij maar een lijst met instellingen en bij elke instelling een naam en een telefoonnummer (een sociale kaart) dan zoek ik zelf wel uit wie ik nodig heb en bel ik zelf meteen ... De vraag is of dat wel effectief en efficiënt is. Of dat hiermee de taak van de intern begeleider niet wordt verzaamd. Dat betekent immers dat het een individuele verantwoordelijkheid van de intern begeleider wordt om de juiste zorg voor een kind of gezin en ondersteuning voor de leerkracht te vinden. Bovendien wordt de intern begeleider dan opgezadeld met de taak om te beoordelen wat er precies aan de hand is en welke hulp daarvoor nodig is. In feite leg je daarmee de diagnostische taak van de hulpverlening bij een individuele intern begeleider neer, die daar

niet voor is opgeleid. Juist bij de meer ingewikkelde problemen blijkt een multidisciplinaire beoordeling te resulteren in een effectiever en kwalitatief beter zorgtraject voor een kind. Die multidisciplinaire beoordeling sluit je uit wanneer de IB'er die afweging alleen moet maken. Ook heeft de IB'er nu vaak allemaal bilaterale contacten met verschillende hulpverleners, wat veel tijd en energie kost. De zorgteams en ZAT's bieden dan een effectievere en efficiëntere route.

De verschillende partners in zorgteams en ZAT's hebben ieder hun eigen expertise.

- De jeugdverpleegkundige of jeugdarts kan een situatie beoordelen en aanpakken voorstellen vanuit de sociaal-medische hoek. Zij kunnen ouders oproepen bij zorgen over een kind en adviezen geven over steun bij de opvoeding. Zij kunnen informatie inbrengen vanuit het JGZ-dossier. En zo nodig informatie opvragen of overleggen met medisch specialisten.
- De (school)maatschappelijk werker kan vanuit kennis van de psychosociale ontwikkeling meedenken over de aanpak van een probleemsituatie en zelf lichte hulp bieden aan de ouders, bij de opvoeding of problematische gezinssituaties. Ook kan zij toeleiden naar maatschappelijke dienstverlening of jeugdzorg.
- Bureau jeugdzorg kan bij ernstige opvoed- en opgroei problemen zorgen voor de benodigde indicatie voor specialistische hulp van de jeugdhulpverlening of jeugd-geestelijke gezondheidszorg.
- Vertegenwoordigers van het speciaal onderwijs/REC's in de ZAT's kunnen scholen ondersteunen met handelingsadviezen om een leerling in het regulier onderwijs te behouden en mee beoordelen of een indicatie voor speciaal onderwijs (evt. in de vorm van een rugzak) nodig is.
- De orthopedagoog kan vanuit orthodidactische en ontwikkelingspsychologische kennis bijdragen leveren aan de taxatie van probleemsituaties en de aanpak daarvan. Zij/hij kan ook observeren in de klas en gerichte handelingsadviezen geven aan de leerkracht.
- De leerplichtambtenaar kan een bijdrage leveren wanneer sprake is van zorgwekkend verzuim. Zowel vanuit een ondersteunende rol als vanuit een meer dwingende rol als opsporingsambtenaar.

Bij het NJi Onderwijs & Jeugdzorg zijn taakprofielen beschikbaar voor alle partners in het ZAT. Zie hiervoor www.zat.nl